

PAGTANUM OG LABANA

with Magna Carta of Women (RA 9710)

Giandam sa

Regional Agriculture and Fisheries Information Section (RAFIS)

sa pakigtambayayong sa

High Value Crops Development Program

DEPARTMENT OF AGRICULTURE

Central Visayas

Maguikay, Mandaue City, Cebu

Tel. Nos. (032) 888-8022, 268-5187

DEPARTMENT OF AGRICULTURE VII or
<https://www.facebook.com/agricentralvisayas>

DeptOfAgricultureVII

Department of Agriculture
Regional Field Office No. VII
Maguikay, Mandaue City, Cebu

Ang Labana (*Anona muricata Linn.*) gitawag usab ug Sabana, Yabana ug Guyabano sa ubang bahin sa Pilipinas. Usa kini ka gamay nga kahoy nga mga 5 ngadto sa 7 ka metros ang gitas-on. Ang dahon sal-ot sal-ot, may pagka-initlog ang porma, talinis ang isig ka tumoy, hamis ug sinaw, 7 ngadto sa 20 setimetros ang gitas-on; ug ang daw dahon nga tabon sa bulak (piteoles) mga 5 milimetros ang gitas-on.

Ang bulak dagko, may pagka dalag o berde ug tinagsa. Adunay 6 kadagko ug gumahon nga gihay. Porma sila ug kasingkasing, talinis ang tumoy, ug hangtod 5 sentimetros ang gitas-on, ug 3 sentimetros ang gilapdon.

Kining maong prutas lumad sa init nga bahin sa Amerika, ug nisulod dinihi sa Pilipinas sa unang panahon, ug karon gikultibar na sa ubang bahin dinihi sa kapuloan.

Ang Labana adunay berde, medyo tunokon, ug pataas nga bunga nga may medyo tam-is ug aslumon nga lami. Aduna kini gibug-aton nga 2 - 5 kilos. Nipis ang panit, ug puti ang unod sa prutas, humok ug medyo lanuton nga lamian pero may pagka-aslom. Ang gulang, berde nga prutas gigamit nga utanon o sagol sa karne; samtang ang hinog nga prutas makaon nga hilaw o isip dessert.

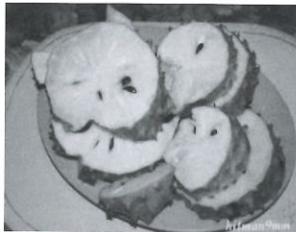
Daghantgah mahimo gikan sa Labana, sama sa lami-an nga sorbetes, ice drop ug fruit drinks. Daghantgah klase sa punch ug cocktail drinks ang mahimo pinaagi sa pagsagol sa duga niini ngadto sa alak, rum o mga imnunon nga cola o sabaw sa butong ug ice.

Adunay duha ka klase sa Labana; ang tam-is ug ang ordinaryo. Pareho sila ug **botanic description**.

Ang mga Sustansiya Gikan sa Labana

Ang prutas sa Labana maayo nga gigikanan sa Bitamina B ug C. Hinuon, dili kini daghan ug Bitamina A, calcium ug phosphorous.

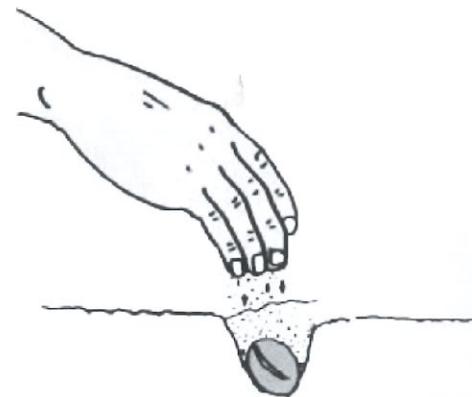
Sa ubos mao ang gidaghanon sa minerales niining maong prutas:

Sangkap	Presko Por-siyento	Inuga (oven-dried) Porsiyento	Abo (Ash) Por-siyento
Kaumog (moisture)	77.40-86.26	-	-
Abo (Ash)	0.61-0.85	4.46	-
Phosphorous (P ₂ O)	0.05	0.38	8.63
Calcium (CaO)	0.01	0.04	0.25
Iron (Fe ₂ O ₃)	0.001	0.01	0.25
Protina	0.38	0.01	0.25

Yuta ug Klima

Ang Labana motubo sa bisan unsa nga klase sa yuta, apan mas maayong motubo ug mamunga sa lalom, buhaghag, *volcanic* nga yuta. Maayo kining motubo sa plastada sa yuta nga tupong sa dagat, ngadto sa 500 metros ibabaw sa dagat. Mas maayo ang pagtanom niini sa pagsugod sa ting-uluan.

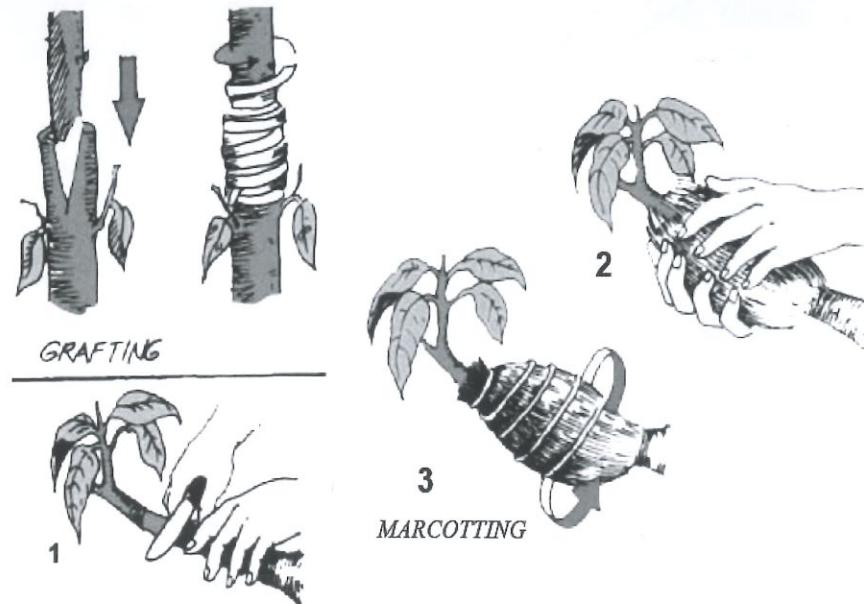

Pamaagi sa Pagpadaghan

Paagi sa Pagpadaghan	Gilay-on sa Pagtanom	Gidugayon sa Paghing-kod (Tuig)	Abot (Tonelada Matag Ektarya)
Grafting, cutting, marcotting, budding	3-4 metros ang gilay-on	2-3	3.7

Note:

1. Nagpasabot gikan sa panahon sa pagtanom ngadto sa unang pagpupo. Ang tanum nga gipadaghan pinaagi sa asexual (dili mogamit og liso) nga paagi kasagaran mohamtong/magulang/mamunga mga kadauhauon kasayo itandi sa mga tanom nga gitanom gikan sa liso.
2. Gikwenta pinasikad sa distansiya sa pagtanom alang sa matag crop/tanum.

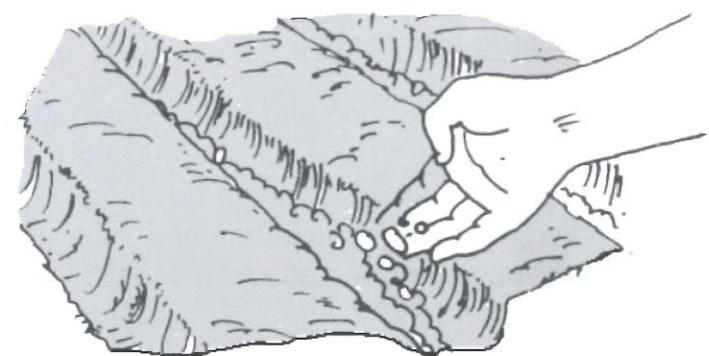

Giya sa Pag-abuno

Edad sa Tanum	Rekomendadong Gidaghanon sa N-P-K (kg/ektarya)	Paagi sa Aplikasyon
Panahon sa Pagtanum	250-300 gramos. Complete fertilizer (14-14-14) o (12-24-12)	Ilubong 3 pulgadas ubos sa gamut, ug 5 pulgadas gikan sa punoan panahon sa pagtanom, 8 sentimetros ilalom sa gamut ug 10 sentimetros gikan sa punoan.

Edad sa Tanum	Rekomendadong Gidaghanon sa N-P-K (kg/ektarya)	Paagi sa Aplikasyon
Batan-ong tanum (1-3 ka tuig)	300-500 gramos nga complete fertilizer ((14-14-14) o (12-24-12), dugang sa 200-300 gramos nga Urea (45-0-0)	Sagulon ug iabono sa duha ka angay nga gidaghanon pinaagi sa paglubong sa palibot sa kahoy. Ang unang pag-abuno buhaton inigsugod sa tingulan. Ang ikaduhang pag-abuno buhaton sa dayong kahuman sa ting-ulang.
Nagbunga nga kahoy	.5 – 3.0 kg. complete fertilizer, dugang sa 200-300 gramos Muriate of potash (0-0-60)	Sama sa ibabaw.

* Mahimo nga dili gamiton kon nakondisyon ang yuta pinaagi sa paggamit ug compost o organic nga abuno.

Pagkontrolar sa Dangan

Dangan	Pamatay-Dangan Common/ Brand Name	Gidaghanon	Pamaagi sa Paggamit
Aphids	Carbaryl/Sevin 85 S	6 ml/gal sa tubig	Ibomba sa dahon, sanga ug punoan kon dunay makita nga mga insekto. Balikon humaan sa 7-14 ka adlaw kon gikinahanglan
Leafminers	/Marsbyl 85 WP	4 ml./gal sa tubig	
Leaf caterpillars beetles			
Mealy bugs Tip borers			
Twig borers Bark borers, Hulmigas, ulod sa bunga, langaw-langaw (fruit flies), mites	Fenitrothion/ Sumithion L Tetrachlov-inphos/ Gardona 75 WP Ethion/Ethion 4 EL	4 ml/gal sa tubig 2-4 ml/gal sa tubig 4-6 ml/gal sa tubig	Ibomba sa dahon, ug balikon matag 7-14 ka adlaw kon gikinahanglan.

Gigikanan: Farming Handbook

Ang **Anthracnose** mao ang labing kasagarang sakit sa Labana, nga gikan sa usa ka agup-up ug mabalhin pinaagi sa ulan nga maanod sa hangin ug motakod gikan sa naapektahan nga prutas. Bombahan ang mga bulak ug nagporma nga bunga sa bisan asa sa mosunod:

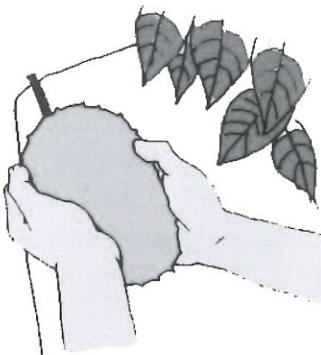
Benlate	-	2 ngadto sa 4 gramos matag galon sa tubig.
Manzate	-	6 ngadto sa 8 gramos matag galon sa tubig.
Shell Copper - Fungicide	-	14 ngadto sa 16 gramos matag galon sa tubig.

Ang **pink disease** gikan sa agup-op ug ang pagtakod naggikan sa apektadong bahin sa tanom. Mga timailhan: paglik-i-lik i sa lawas sa kahoy o sanga ug paggawas sa morag mga goma; ang apektadong bahin adunay baga nga pink o rosas ang kolor nga mogawas panahon sa tingulan; ug kon mouga ang nibaga nga agup-op, ang kolor mausab ngadto sa lagom nga puti o abuhon, ug ang tanum inanay nga mamatay.

Pagkontrolar:

- 1) Pul-ongi og sunuga ang apektadong mga sanga.
- 2) Dis-empektahan pinaagi sa pagbomba ginamit ang **copper fungicide** o **lime-sulfur mixture**.
- 3) Limpiohan ang palibot sa prutasan sa mga mahimong gigikanan sa impeksyon.

Paggulang

Mailhan nga gulang na ang bunga kon dagtum ug sinaw na nga berde ang kolor ug ang napiko nga tunok lagyo na nga ingon sa nainat nga panit. Ang hinog nga bunga medyo dalag ang kolor, ug humok.

Gamit Isip Tambal

Ang prutas nga Labana makatambal sa ubo, scurvy ug hilanat. Aduna kini Bitamina A, **calcium**, **phosphorous** ug adunahan sa Bitamina B ug C. Aduna usab kini 11.62% nga asukal, kasagaran **glucose** ug **fructose**.

Ang berde nga prutas ug liso magamit pagpasuka, makaayo sa desenterya ug makapahunong sa pagdugo.

Ang duga sa linghod nga dahon mahimong i-hampol dretso sa mga bugas-bugas aron mohinog. Ang tagok mahimo usab nga purga. Ang **alcohol** sa dahon, kon i-**distille** pinaagi sa alisngaw, mohatag ug gamay nga **essential oil**. Ang bahin sa **alcoholic extract** nga matunaw sa tubig adunay daghan nga **potassium chloride** nga may sagol nga **dextrose tannins, amorphous products**, ug gamay nga gidaghanon sa **alkaloid substance** nga dili mobagtok. Ang dahon ug gamut ikatambal usab sa butod ug kumbulsiyon.

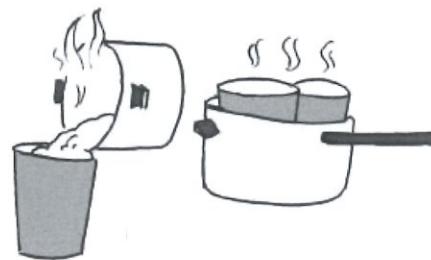
Pagproceso sa Labana

Nectar Gikan sa Labana

- Hugasi ug paniti ang Labana. Kuhaa ang subok ug liso. Hiwaa sa gagmay nga piraso. Sagoli ug duha ka tasa nga tubig ang matag tulo ka tasa nga unod.
- Ibutang sa usa ka **juice extractor** o gamay nga galungan. Ginagmaya pagbutang aron kumpleto nga makuha ang duga.
- Salaa pinaagi sa usa ka **stainless steel** nga salaan. Dugangi ug usa ka tasa nga tubig ang matag duha ka tasa nga duga.
- Dugangi usab ug usa ka tasa nga asukal ang matag tulo ka tasa nga sukod sa ibabaw (numero 5).
- Batila sulod sa usa ka **mixer o rotary egg beater**. Unya isulod ang miksla sa usa ka enamel nga kaserola o **stainless steel** nga kaldero ug lutoa sa hinay nga kailayo, hangtud mora na ug mobukal. Ayaw pabukala diretsa. Pag-ukaya hangtod molapot ang miksla.

- Ihuwad ang linuto nga miksla ngadto sa tag-as nga lata nga sudlanan samtang init pa; binlan ug $\frac{1}{4}$ sa pulgada gikan sa ngilit. Selyohi ang lata ug inita sa **pressure cooker** sulod sa 15 minutos sa 10 pounds pressure.
- Pabugnawon lug butangan ug tekita.

Guyabano Ade

Sangkap:

1 ka kilo hinog nga labana

4 ka tasa nga tubig
 $\frac{3}{4}$ sa tasa nga asukal.
 Duga sa lemonsito.

Pamaagi:

- Hugasi ug paniti ang prutas. Kuhaa ang subok ug mga liso..Hiwahiwa ang unod ug gagmay.
- Inita sa upat (4) ka tasa nga tubig. Pabugnawa. Sallaa ang miksla sa katsa nga panapton ibabaw sa usa ka pitser, ug pug-a ang duga.
- Idugang ang asukal ug duga sa lemonsito, segun sa panimpla. Idulot nga may ice cubes.

Reference: Agriculture & Fisheries Information Service,
 Department of Agriculture, Diliman, Quezon City

Magna Carta of Women (R.A. 9710)

The RA 9710 or the Magna Carta of Women (MCW) of 2009 is a comprehensive women's human rights law that seeks to eliminate discrimination against women by recognizing, respecting, protecting, fulfilling and promoting the rights of Filipino women, especially those in the marginalized sectors.

What is discrimination against women?

- ▶ any gender-based distinction, exclusion, or restriction which has the effect or purpose of impairing or nullifying the recognition, enjoyment, or exercise by women, irrespective of their marital status, on the basis of equality of men and women, of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural, civil or any other field;
- ▶ any act or omission, including by law, policy, administrative measure, or practice, that directly or indirectly excludes or restricts women in the recognition and promotion of their rights and their access to enjoyment of opportunities, benefits, or privileges;
- ▶ a measure or practice of general application that fails to provide for mechanisms to offset or address sex or gender-based disadvantages or limitations of women, as a result of which women are denied or restricted in the recognition and protection of their rights and in their access to and enjoyment of opportunities, benefits, or privileges; or women, more than men are shown to have suffered the greater adverse effects of those measures or practices; and
- ▶ discrimination compounded by or intersecting with other grounds, status, or condition, such as ethnicity, age, poverty, or religion.

What are the rights of women guaranteed under the Magna Carta of Women?

All rights in the Philippine Constitution and those rights recognized under international instruments duly signed and ratified by the Philippines, in consonance with Philippine laws shall be rights of women under the Magna Carta of Women. These rights shall be enjoyed without discrimination since the law prohibits discrimination against women, whether done by public and private entities or individuals.

The Magna Carta of Women spells out the following rights:

- ▶ Protection from all forms of violence, including those committed by the State
- ▶ Protection and security in times of disaster, calamities and other crisis situations
- ▶ Participation and representation
- ▶ Equal treatment before the law
- ▶ Equal access and elimination of discriminating against women in education, scholarships and training
- ▶ Equal participation in sports
- ▶ Non-discrimination in employment in the field of military, police, and other similar services
- ▶ Non-discriminatory and non-derogatory portrayal of women in media and film
- ▶ Comprehensive health services and health information and education
- ▶ Special leave benefits
- ▶ Equal rights in matters relating to marriage and family relations

The Magna Carta of Women also guarantees the following civil, political and economic rights of women in the marginalized sectors:

- ▶ Food security and resources for food production
- ▶ Localized, accessible, secure, and affordable housing
- ▶ Decent work standards
- ▶ Employment, livelihood, credit, capital and technology
- ▶ Skills training
- ▶ Representation and participation
- ▶ Access to information
- ▶ Social protection
- ▶ Recognition and preservation of cultural identity and integrity
- ▶ Inclusion in discussions on peace and development
- ▶ Services and interventions for Women in Especially Difficult Circumstances
- ▶ Protection of Girl-Children
- ▶ Protection of Senior Citizens

"All individuals are equal as human beings by virtue of the inherent dignity of each human person. No one, therefore should suffer **discrimination** on the basis of ethnicity, gender, age, language, sexual orientation, race, color, religion, political or other options, national, social or geographical origin, disability, property, birth, or other status as established by human standards". (MCW, Sec. 3)

NOTES

NOTES

NOTES